

Hayat Bilgisi Dersinde Kavram Öğretimi ve Kavram Öğretiminde Kullanılabilecek Teknikler Üzerine Kuramsal Bir Çalışma*

Concept Teaching In Social Studies and A Theoretical Study On Techniques Suitable In Concept Teaching

Vedat AKTEPE**, Emine CEPHECİ***, Sefa IRMAK****, Şifa PALAZ*****

Öz

İlköğretim 2005 Hayat Bilgisi dersi programında yer alan kavram öğretimi ve kavram öğretiminde kullanılabilecek teknikler hakkında yapılan kuramsal bir araştırmanın sunulmasıdır. Bilginin ayrıntılı olarak ele alınması düşüncesiyle nitel araştırma yöntemlerinden biri olan "doküman incelemesi" yöntemi kullanılmıştır. Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimi ve kavram öğretiminde kullanılabilecek teknikler açıklanmaya çalışılmıştır. Kavram öğretiminde; kavram haritalarının, kavram ağlarının, kavram karikatürlerinin ve kavram bulmacalarının kullanılmasıyla öğrenmenin daha doğru ve anlamlı kılındığı, öğrenmenin ve hatırlamanın kolaylaştığı, kavram yanlışlarının ortadan kalktığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kavram, kavram öğretimi, kavram öğretim teknikleri

Abstract

It is aimed to present a theoretical research about the techniques that can be used in concept teaching and concept teaching in Primary Life Science lesson program 2005. The "document review" method, which is one of the qualitative research methods, has been used with a sense of detailing the information. Techniques that can be used in concept teaching and concept teaching in Social Studies lesson are tried to be explained. Conclusion: In concept teaching; the use of concept maps, concept nets, concept cartoons and concept puzzles has resulted in the fact that learning has become more accurate and meaningful, learning and remembering have facilitated, misconceptions of the concept have removed.

Keywords: Concept, concept teaching, concept-based teaching techniques

* Bu makale, 8-10 Mayıs 2015 tarihinde VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Nevşehir-Türkiye, e-posta: vedataktepe@nevsehir.edu.tr

*** Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Nevşehir-Türkiye

**** Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Nevşehir-Türkiye

***** Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Nevşehir-Türkiye

Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2017, 33-50

Journal of International Social Sciences Education, Vol. 3, Issue 1, 2017, 33-50

GİRİŞ

Hayat bilgisi dersinde üzerinde durulması gereken önemli konulardan birisi de kavram öğretimidir. Öğretimin temellerine inildiğinde kavram öğretiminin öğrenmeyi kolaylaştıran en önemli tekniklerden birisi olduğu bilinmektedir. Bireyler doğumdan itibaren başlayıp yaşamları boyunca kavram öğrenme faaliyeti içerisindeyler. Her yerde kavram öğrenimi devam ederken okulda ise kavram öğretimi planlı bir şekilde yürütülmektedir. Öğretim sürecinde 2005 Hayat Bilgisi programında yer alan temalar için de öğretilmesi gereken kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramların, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek, günlük hayatlarıyla ilişki kurup kullanmalarını sağlamak amacıyla öğrencilere kazandırılması gerekmektedir.

Kavram öğretimini kolaylaştırmak ve daha eğlenceli hale getirmek amacıyla kullanılacak teknikler bulunmaktadır. Kavram ağları, kavram haritaları, kavram bulmacaları ve kavram karikatürleri bu tekniklerdendir. Bu tekniklerin kavram öğretimini kolaylaştırdığını göstermek ve etkili bir öğretim ortamı oluşturmak için öğrencilerin sevecek katılacağı etkinlikler haline getirmek için öğretmenlere tanıtılması amacıyla yapılmıştır. İşte bu çalışma kavram öğretim tekniklerinin tanıtılması açısından hem öğretmen ve öğretmen adaylarına hem de öğrencilere faydası olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı hayat bilgisi dersinde kavram öğretiminin önemi ve kavram öğretiminin de kullanılacak teknikler hakkında literatür ışığında bilgi vermektir. Bu doğrultuda şu başlıklar altında bilgilendirme yapılmıştır:

- Kavram
- Kavram öğrenme
- Hayat bilgisi ve kavram öğrenme
- Kavram öğretimi
- Kavram yanılıları
- Kavram öğretiminde kullanılacak teknikler
 - A. Kavram haritaları
 - B. Kavram ağları
 - C. Kavram karikatürleri
 - D. Kavram bulmacaları

YÖNTEM

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi, araştırılan konuya ilişkin kaynakların analiz edilmesiyle istenilen verilere ulaşmasını sağlamaktadır. Doküman incelemesinde sırayla: Dokümana ulaşma, dokümanların orijinalliğinin kontrol edilmesi, dokümanların incelenmesi ve anlaşılması, dokümanlardaki verilerin analiz edilmesi, verilerin kullanılmasıdır (Şimşek, 2009). Araştırma sürecinde, kavramlar konusuyla ilgili makaleler, tezler, kitaplar, 2005 Hayat Bilgisi öğretim programı, hayat bilgisi ders kitabı ve çalışma kitabı gibi dokümanlar incelenmiştir. Doküman incelemesiyle elde edilen veriler analiz edilip önceden belirlenen temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın amacına göre literatüre ışığında elde edilen bilgilerin analizi ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın Önemi

Hayat bilgisi dersi, bireyin hayatta karşılaşabileceği çeşitli zorluklarla baş edebilmede uygun olan çözümlerin üretilmesi için bireye yardımcı olmayı ve onu hayata hazırlamayı amaçlar. Bu nedenle bireyin hayatına ilişkin problem durumlarını sağlıklı bir şekilde ortaya koyabilmesi ve çözebilmesi, birtakım kavramları öğrenmesi ve bu kavramları farklı durumlara transfer ederek etkili bir şekilde kullanmasına bağlıdır. Yapılan bu çalışma hayat bilgisi dersi için kavram öğretiminin önemli olmasına dikkat çekmek ve kavram öğretiminde kullanılabilecek tekniklerin tanıtılması açısından önemlidir.

Hayat bilgisi dersinin öğretiminde kavram öğretiminin kullanılması öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Çevremizde, ailede ve diğer yaşam alanlarında kavram öğretimi bir şekilde devam ederken, okulda ise kavram öğretimi planlı bir şekilde yapılmaktadır. Bu araştırmada ise, çocuğun özellikle bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişmesinde etkili olan hayat bilgisi dersinde kavram öğretimi konusu üzerinde durulmaktadır. 2005 Hayat bilgisi programında yer alan öğrenme alanları ve temalar içinde öğretilmesi gereken kavramların çocuklara kazandırılması için kavram öğretim tekniklerinin iyi bilinmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde, çocukların hayat bilgisi dersi kavram, değer ve becerilerini içselleştirilmesinde programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin kavram öğretim teknikleri üzerinde bilgi sahibi olması gerekir. Bu nedenle gerekli olan bilgiler literatür ışığında araştırılarak, bulgular başlığı altında açıklanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Kavram

Kavramla ilgili tanımlara bakıldığında, bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımıdır. Fiziksel veya sosyal dünyayı anlamayı ve anlamlı iletişim kurmayı sağlayan zihinsel süreçtir (Akkuş ve Köse, 2011; TDK, 2014). İnsanın anlama ve nesnelere bağlantı kurma yetisinin dolayısıyla da genel olarak dili kullanma yetisinin temeli ve ürünü olarak görülen anlam birimidir. Kavramların temel özelliği bir sözcüğe bağlı olarak belirli nesnelere nitelendirilmesidir (Ana Britanica, 1994).

Kavram, yaşantı sonucu edindiğimiz deneyimlerimizi özelliklerine göre gruplayıp diğer varlıklardan ayırt ederek zihnimizde oluşturduğumuz düşünce birimidir. Aynı zamanda birden çok durum arasındaki ilişkiyi anlatan genel ya da soyut düşüncenin genellikle bir sözcük, simge ya da işaret aracılığı ile belirtildiği soyutlama ve genellemelerdir (Çepni, 2014; Pesen, 2007). Kavramlar, çeşitli özellikleri ve sınıflandırmaları bulunan, insan zihninde çeşitli süreçlerden geçirilerek tasavvur edilen yapılardır (Tural, 2011). Kavram tanım olarak ele alınırsa, benzer ya da farklı obje ve olguların ortak özelliklerinin bir kelime veya isimle ifade edilmesidir (Aydoğdu ve Kesercioğlu, 2005).

Kavramların, insanların edindiği tecrübeler ile var olduğu, üretilen kavramların ise insanların dünyayı anlamaya, yorumlamaya ve içinde bulunduğu çevrenin bir parçası olduğunu öğrenmeye yarayan bir çeşit bilgi formu olduğu ifade edilebilir (Çaycı, 2007). Öğrenmenin temelini kavramlar oluşturur. Kavramlar ve kavramlar arası ilişkilerin doğru kurulmasıyla doğru ve tam bir öğrenmenin gerçekleşeceği söylenebilir.

Kavram Öğrenme

Kavram öğrenme esas olarak öğrenilmesi istenilen kavramın çeşitli zihinsel süreçlerden geçirilerek, geçmiş bilgi ve yaşantılar ile sentezlenip yapılandırılarak anlamlandırılmasıdır. Kavram öğrenmeye ilişkin olarak çok farklı fikirler ortaya konulmaktadır. Ancak belli noktalarda kavram öğrenmenin zihinsel bir süreç olup, bilginin kazanılması olduğu fikri öne çıkmaktadır (Tural, 2011). Kavram öğrenme bireyin dünyaya gelmesi ile başlayan bir süreçtir. İnformal bir şekilde kavramları öğrenmeye başlayan birey, kavram öğrenme sürecini okulda planlı ve programlı bir şekilde sürdürür (Dündar, 2007).

Piaget'e göre, 2-7 yaş döneminde çocuklar kavramları algılayabilmekte ve kavramlarla düşünebilmekte ama kavramları açıklayıp, anlamlandıramamaktadır. Çocuklar ancak bu dönemden sonra kavramları anlamlandırabilmekte, kavramlar arasında ilişkileri kurmakta veya sınıflandırma yapabilmektedir (Çaycı, 2007).

Kavram öğrenme süreci, yaşamın erken dönemlerinde hatta dünyaya gelindiğinde başlamakta ve bu süreç yaşam boyu devam etmektedir. Kavram öğrenimi iki aşamada gerçekleşmektedir. Bunlar, kavram oluşturma ve kavram kazanmadır. Kavram oluşturma, bireyin bir kavramı tanımlayan veya o kavramla ilgisi bulunmayan örneklerin benzer ya da farklı yanlarını algılaması ve benzerliklerden yola çıkarak bir genellemeye ulaşmasıyla ortaya çıkmaktadır (Çaycı, 2007). Kavramlar, insanlar arası iletişimde önemli bir paya sahip olan sözcük ve ifadelerdir. Bu açıdan gerek bireysel yaşantılarda gerekse sosyal ilişkilerin geliştirilmesi noktasında, kavramların öğrenilmesi ve günlük hayatın içerisine olumlu biçimde yansıtılabilmesi gerekmektedir. Bu açıdan kavram öğreniminin yararları şu şekilde özetlenebilir (Tural, 2011):

1. Öğrenmeyi ve hatırlamayı basitleştirir ve anlaşılır kılar,
2. İletişimi kolaylaştırır,
3. Öğretimi destekler,
4. Karmaşıklığı ortadan kaldırır.

Hayat Bilgisi ve Kavram Öğrenme

İlköğretim 1,2 ve 3. sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi dersi, ilkokul dördüncü sınıfta ve ortaokulda Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri derslerine temel oluşturan bir derstir. Hayat Bilgisi dersi, doğal ve toplumsal gerçekleri kanıtlarıyla ortaya koyma ve ilişkilendirme süreciyle elde edilen bilgilerdir (Dündar, 2007). Hayat Bilgisi, çocukların içinde bulunduğu çevrenin özelliklerini kendisi zihinsel ve sosyal alt yapısını koruyarak dünyayı bir bütün olarak anlamlandırıp yorumlama sürecinde kullandığı bilgi, beceri ve deneyimleri kapsayan paradigmadır (Akkuş, 2013).

Hayat bilgisi dersinin temel amacı, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları ve kullanabilecekleri yaşam becerilerini kazanmalarına yardımcı olmaktır. Bunun yanı sıra çocukların ileride alacakları fen bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine temel oluşturabilmeleri için bazı kavramlar da tanıtılacaktır. Böylece çocukların temel bilgi ve becerilerle donanmış, istenen kişisel niteliklere sahip birer yurttaş olarak yetişmeleri sağlanacaktır. 2005 Hayat Bilgisi Dersi Programı, bu amaçla temalar ve sınıf seviyeleri esas alınarak aşağıdaki kavramlara yer verilmiştir (MEB, 2009):

1.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Ünitelerde Geçen Kavramlar		
1.Ünite	2.Ünite	3.Ünite
Okul heyecanım	Benim Eşsiz Yuvam	Dün, Bugün, Yarın
Fiziksel Özellikler, Duygu, Kişisel Bakım, Beslenme, Temizlik, Yiyecek, Görgü Kuralları, Kural, Aşı, Arkadaş, Benzer, Farklı, Oyun, Eğlenme, Özel Gün, Kutlama, Hata, Konum, Okul, Sınıf, Eşya, Türk bayrağı, İstiklal Marşı, Gençliğe Hitabe, Hayat, Millî Bayram, Kaynak, Bilinçli Tüketim, Eğitici Çalışma, Görev, Grup Çalışması, İş birliği, Hoşgörü, Yardımseverlik, Öğretmen, Sorun, Çözüm, Öğrenci, Adalet, Meslek, Acil Durum, Resimli Kaynak, Plan, Trafik, Görme/Görülme, Taşıt, Ses, Trafik Işığı, Duyu Organı, Çevre, İletişim Aracı, Doğal Afet.	Canlı, Yuva, Varlık, Ev, Aile, İş, Birey, Beden İmgesi, Mesaj, Akrafa, Para, Bütçe, Alet, Makine, Madde, Erime, Buharlaştırma, Kaynama, Teknolojik Ürün.	Geçmiş, Şimdi, Gelecek, Öz Geçmiş, Anı, Değişiklik, Kılık-Kıyafet, Bayrak, Hava, Su, Toprak, Mevsim, Takvim, Hava Durumu, Grafik, Gökyüzü, Gök Cismi, Renk, Gün, Değişim, Süreklilik, Doğa Olayları, Doğal Çevre, Yapay Çevre.

2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Ünitelerde Geçen Kavramlar		
1.Ünite	2.Ünite	3.Ünite
Okul heyecanım	Benim Eşsiz Yuvam	Dün, Bugün, Yarın
Yardım, Sağlık, Sorumluluk, Saygı, Sevgi, Barış, Görsel Materyal, Nezaket, İletişim Şekil, Doğruluk, Dürüstlük, Bilinçli Tüketici, Proje, Dayanışma, Kaynak Kitap, Yaya, Güvenlik.	Eşsizlik, Bitki, Hayvan, Organ, Sağlıklı Yaşam, Büyüme, Gelişme, Spor, Ortam, Tasarruf, Amaç, Gezi, Yardım Meslekleri, İzin, Özel Eşya, Güneş, Doğu, Batı, Yer.	Bina, Katı-Sıvı-Gaz, Doğa, Su Döngüsü, Ay, Neden-Sonuç, Rüzgâr, Sel Baskını.

3.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Ünitelerde Geçen Kavramlar		
1.Ünite	2.Ünite	3.Ünite
Okul heyecanım	Benim Eşsiz Yuvam	Dün, Bugün, Yarın
İyimserlik, Tutumluluk, Kaza, İhtiyaç, İstek, Görüş, Duyarlılık, Tatil, Toplumsal Paylaşım, Kroki, Hak, Yanlı Davranış, İşaret, Levha, Öğrenme Tekniği, Yönerge, Bilgi Teknolojisi, Cesaret, Yeterlilik, Lider.	Aile Büyüğü, Deprem, Yerleşim Birimi, Ülke, Reklam, Mizah, Ön Yargı, Yön, Kuzey, Güney, Harita, Küre, Yangın, Gezegen, Dünya.	Kültürel Değer, Cumhuriyet, Ulaşım Aracı, Bilgisayar, İletişim Teknolojileri, Müze, Cansız Varlık, Karşılıklı Bağımlılık, Toplum, Tahmin, Zaman.

Ülkemizde öğrencilere kazandırılması düşünülen kavramlar 2004 yılı program değiştirme çalışmaları sonucunda belirlenmiştir. Belirlenen kavramlar, Hayat Bilgisi dersi için temalar düzeyinde tespit edilerek, programa eklenmiştir. 2004 yılı öncesinde öğrencilere kazandırılması düşünülen kavramlar programda belirlenmemekle birlikte kavramlara ders kitaplarında yer verilmekte idi. Programların çok yüklü olması, ders kitaplarında geçen konuların ve bu konuların birbirinden çok farklı alanlarda olması yoğun bir kavram yüklemesine neden olmaktadır. Bu kavramların çoğunluğunun ise öğrenciler tarafından tam olarak kavranmadığı belirlenmiştir. 2004 yılında yeni Hayat Bilgisi programının uygulamaya girmesinden önce yapılan bir incelemede üçüncü sınıf Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk ünitesinde öğrencilere verilmeye çalışılan 38 kavramın oluşu dikkat çekmiştir. Bir ünite de 38 kavramın olduğu ve Hayat Bilgisi dersinde on bir ünitenin yer alması öğrencilerin öğrenmesi gereken çok fazla kavramın varlığını ortaya koymaktaydı. Yeni programda hayat bilgisi üçüncü sınıf boyunca toplam 46 kavramın kazandırılmasının hedeflenmesi önceki programın kavramlar açısından çok yoğun olduğunu ortaya koymaktadır (Dündar, 2007).

Kavram Yanılgıları

Kavram yanılgıları; kişilerin olaylar hakkında sahip oldukları bilimsel olarak tamamen yanlış olan fikir ve anlayışlardır. Kişisel deneyimler sonucu oluşmuş, bilimsel gerçeklere aykırı olan ve bilim tarafından gerçekliği kanıtlanmış kavramların öğretilmesini ve öğrenilmesini engelleyici bilgiler olarak açıklanabilir (Demir, 2008). Her bireyin kendine özgü bir geçmişi vardır, dolayısı ile diğer öğrencilerden farklı kavram yanılgılarına sahip olabilir (Altınyüzük, 2008). Bunun için de kavram yanılgılarının oluşumunun engellenmesinde, öğrencilerin kavramları doğru algılamaları ve yapılandırmaları sağlanmalıdır (Malatyalı ve Yılmaz, 2010). Öğrencilerdeki bu kavram yanılgılarını en aza indirmek ve oluşabilecek kavram yanılgılarının önüne geçebilmek için kavram öğretiminde kullanılacak teknikler bulunmaktadır.

Kavram Öğretimi

Kavram öğretiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için farklı eğitimciler farklı yollar önerse de derslerin öğrenci merkezli işlenmesi, ders esnasında konulara ait temel kavramların verilmesi, kavramlarla ilgili kalıcı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için devamlı ve somut örneklerin sunulması ile konuların belirli aralıklarla tekrarlanması hususunda aynı görüşü paylaşmışlardır (Yılmaz, 2008). Modern öğretim yaklaşımlarında kalıcı öğrenmenin işlemsel değil kavramsal olduğu düşüncesi hâkimdir. Birey öğrendiği bilgilerini yeni durumlara taşıyabilirse öğrendiği bilgiyi kavramış sayılır (Çolak, 2010).

Sunuş yoluyla kavram öğretiminde, ilk önce kavramın ismi sözcük verilir ve tanımı yapılır, kritik, tanımlayıcı ve ayırt edici özellikleri verilir ve son olarak kavrama dâhil olan ve olmayan örnekler görsel araçlar kullanılarak verilir. Buluş yoluyla kavram öğretiminde özelden genele doğru tümevarım yaklaşımı ile genellemelere gidilir. Kavrama ilişkin birkaç örnek verilir, kavramla ilgili olmayan örnekler verilir, öğrencilerden örnekler arasındaki benzerlikleri veya ortak noktaları tespit etmeleri istenir ve böylece örneklere dayalı olarak

öğrencilerin kavramın kritik özelliklerini kendilerinin bulmaları sağlanır (Malatyalı ve Yılmaz, 2010).

Kavram Öğretiminde Kullanılabilecek Teknikler

Kavram Öğretimi sürecinde ne tür yöntem, etkinlik ve tekniklerin kullanıldığı oldukça önemlidir. Çünkü bir kavramı kazandırırken, doğru uygulamayı yapmak, doğru ve kavram yanlışlarından uzak bir öğretim için gerekli görülmektedir (Tural, 2011).

Kavram Haritaları

İlk olarak Novak ve Gowin tarafından çalışmaları Cornell Üniversitesinde başlatılan bu teknik, bireylerin anlamlı öğrenmesini sağlayan, kavramlar arası ilişkilerini bir düzene sokan, ön öğrenmeleriyle yeni öğrenmelerini anlamlı bir bütün haline getiren şema sistemleri olarak tanımlanmaktadır (Akkuş ve Köse, 2011:765).

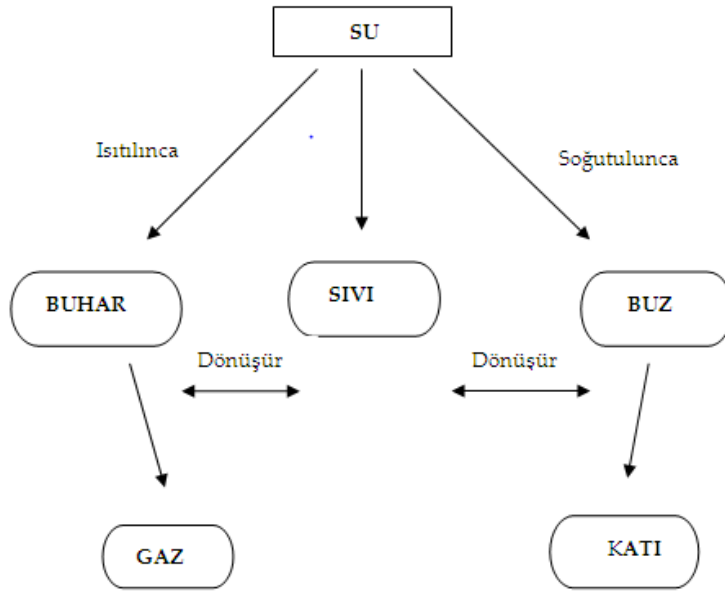
Kavram haritaları, aynı kategorideki kavramlar arasındaki ilişkiyi somut hale getirerek, öğrencilerin öğrenmelerine katkı sağlamak amacıyla kullanılan iki boyutlu öğretim materyalleridir. Kavram haritaları kavramların arasındaki bağın ve düzenin görsel şekiller çizerek zihinde yer etmesinde etkili olan bir tekniktir (Çolak, 2010).

Kavram haritaları ile ilgili verilen tanımlar incelendiğinde kavram haritalarının kavramlar arasındaki ilişki ve sıralamayı görsel olarak ifade edecek şekilde sunduğunu ve kavramlar zihinde yerleşirken etkili olduğunu söylemek mümkündür. Kavramlar arasındaki ilişkilerin nedensel bağlantıların şema tize edilerek görsel hale getirilmesiyle oluşturulan kavram haritaları, öğrencileri ezberleyerek öğrenme yerine anlamlandırarak öğrenmeye sevk etmektedir. Kavram haritası oluşturulurken şu basamaklar izlenmelidir (Yılmaz, 2008):

1. Öncelikle öğrenilmesi hedeflenen kavramların listesi çıkarılır. Kavramların açıklama ve tanımlarına veya bu kavramların diğer kavramlarla ilişkilerine değinilmez. Kavram olmayan tür isimleri, özel isimler vb. bu listede yer almamalıdır.
2. Kavramları, listede yer alan diğer sözcüklerden ayırt etmek amacı ile kavramlar kutu veya yuvarlak içine alınmalıdır.
3. Öğretilmesi hedeflenen kavramın diğer kavramlarla olan ilişkisi, kavrama ait ilke ve genellemeler ayrıca listelenmelidir.
4. Kavram haritasında birbiri ile ilişkili kavramları göstermek üzere iki kutu birbirine çizgi ile bağlanır.
5. Kavram haritası oluşturulurken konuda uzaklaştıracak, anlaşılmayı güçleştirecek fazladan sözcük veya kavramlara yer verilmemelidir.

Kavram haritaları öğretim sürecinde birer öğretim aracı olarak işe koşulabilir. Kavramlar soyut düşüncelerdir ve öğrencilerce öğrenilmeleri zordur. Kavram haritaları yardımıyla kavramlar bir dereceye kadar somutlaştırılmış olur (Günhan, 2009).

Hayat Bilgisi ilköğretim 2. Sınıf kitabında yer alan “Dün, Bugün, Yarın” temasından seçilmiş kavramlar kullanılarak oluşturulan kavram haritası örneğine yer verilmiştir.

Şekil 1. Maddenin Halleri Konulu Kavram Haritası

Maddenin halleri konulu kavram haritası, “Katı, Sıvı, Gaz” temel kavramlarının verilmesini ve aralarındaki ilişkinin daha net bir şekilde gösterilmesini sağlamıştır. Böylelikle konunun öğretimini daha kolay bir hale getirmektedir.

Kavram haritaları öğrencilerin düşünme, yaratıcılık ve bilgilerini sistemleştirme becerilerini geliştirebilir. Öğrenci kavram haritası oluştururken, konuya ilişkin bilişsel bilgileri hatırlamakta, hatırladığı bu bilgileri kendine özgü nasıl sistemleştireceğini düşünmekte, eski öğrendikleri ile yeniler arasında bağ kurmakta ve bu aşamada yaratıcılığını da ortaya koymaktadır. Kavram haritası oluştururken psikomotor beceriler gelişmekte ve ders duyuşsal açıdan da istekliliği arttırmaktadır (Çakmak ve Kalaycı, 2000).

Kavram Ağları

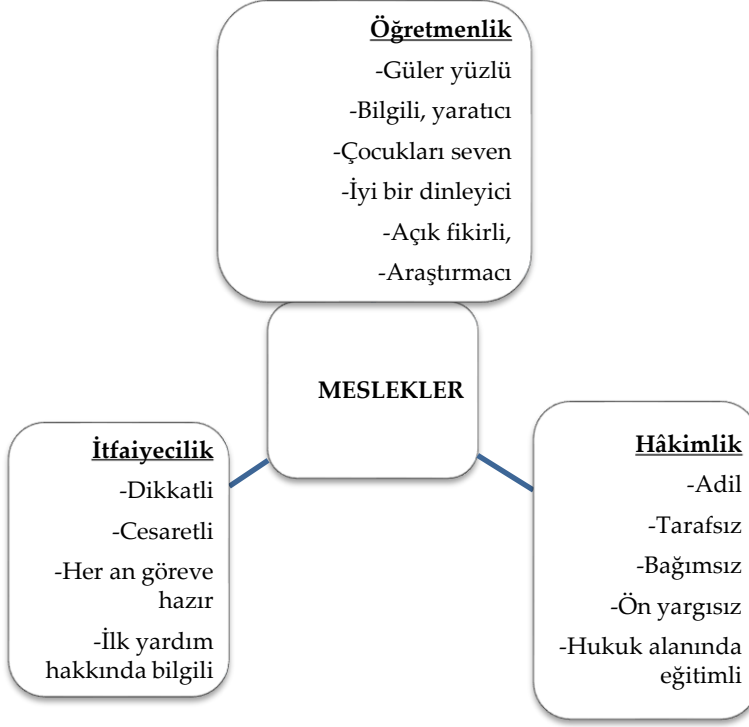
Kavram ağları, öğrencilerdeki mevcut bilgileri harekete geçirerek, kavramlar arasındaki ilişkileri ve kavramların kapsamalarını geliştirmek amacıyla kullanılan grafik araçlardır (Alkan, 2010). Semantik ağ da denilen bu materyaller öğrencilerin (Çepni, 2014:187):

- Önceki bilgilerini harekete geçirmek,
- Yeni kavramlar geliştirmek,
- Kavramlar arası yeni ilişkiler kurmak,
- Kavramları yeniden düzenlemek, gibi zihin etkinlikleriyle yazılı metinleri daha iyi anlamalarına yardımcı olur.

Kavram ağları, öğrencilerdeki mevcut bilgileri harekete geçirerek, kavramlar arasındaki ilişkileri ve kavramların kapsamalarını geliştirmek amacıyla kullanılan grafik araçları olduğu için kavram ağları yapılırken, genellikle en büyük miğfer kavram merkezde yer alır. Bu

kavramın kapsamına giren diğer kavramlar, kapsam ve özgün özelliklerinin yakınlık derecesine göre sınıflandırılır ve gruplandırılır (Gürlek, 2002).

İlköğretim Hayat Bilgisi dersi 2. Sınıf kitabında yer alan “Benim Eşsiz Yuvam” teması altındaki kavramlar kullanılarak oluşturulmuş, meslekler ile ilgili kavram ağı örneği yer almaktadır.

Şekil 2. Meslekler İle İlgili Kavram Ağı

Bu kavram ağı oluşturulurken öncelikle ana kavram olan “Meslekler” belirlenmiştir. Daha sonra ana kavram; öğretmenlik, hâkimlik, itfaiyecilik mesleklerine ilişkin temel özelliklere yer verilerek kavram ağı ile özetlenmiş ve daha anlaşılır hale getirilmiştir.

Kavram Karikatürleri

Kavram karikatürleri; üç ya da daha fazla karakterin yaptığı tartışmanın resimle ifadesi olarak tanımlanmaktadır. Bu tartışmada, her bir karakter farklı bir düşünceyi savunmaktadır. Tartışmada sunulan fikirlerden biri, bilimsel doğru kabul edilen düşünce biçimini, diğerleri ise bilimsel olarak doğru olmayan, ancak öğrencilerin kendilerine has biçimde oluşturdukları düşünce biçimlerini temsil etmektedir (Alkan, 2010). Kavram karikatürleri konunun başlangıcında neler yapılabileceği hakkında sorular üretmek için, konunun sonunda öğrenmenin tekrar edildiği ya da pekiştirmenin vurgulandığı yerlerde kullanılabilirler (Demir, 2008).

Kavram karikatürünün uygulanması süreci aşamaları (Duban ve Anagün, 2014):

1. Aşama:

- İlgili konuya ilişkin kavram karikatürü öğrencilere sunulur.
- Öğrenciler görüşleri okur ve bireysel olarak düşünmeleri için onlara zaman verilir.

2. Aşama:

- Küçük öğrenci grupları oluşturulur.
- Öğrenciler görüşlerinin arkadaşları ile paylaşırlar. Öğrenciler tartışmaları için yönlendirilir.

3. Aşama:

- Gruplar araştırarak ve görüş alışverişi yapıp tartışarak hangi karakterin görüşüne katıldıklarına ilişkin ortak fikirlerini belirler

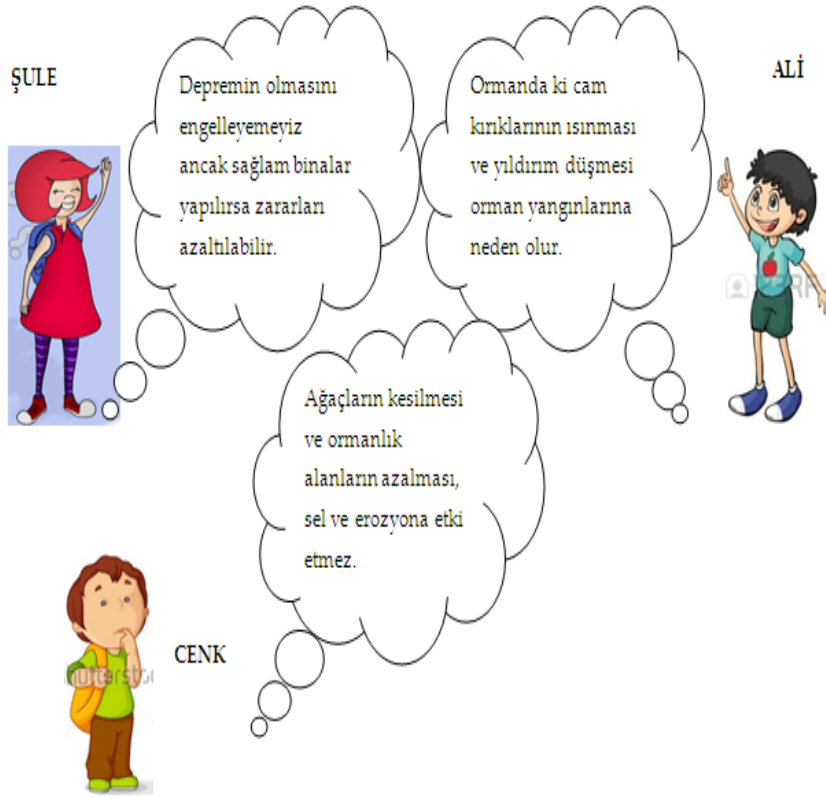
4. Aşama:

- Her grup ortak görüşünü sınıf arkadaşlarına sunar ve sınıf tartışması başlatılır.

5. Aşama:

- Sınıfça yapılan tartışma sonucunda ve öğretmenin yönlendirici rehberliği ile doğru sonuca ulaşılır.

Aşağıda İlköğretim 1. Sınıf Hayat Bilgisi dersinde yer alan “Dün, Bugün, Yarın” temasından seçilmiş kavramların kullanılmasıyla doğal afetler ile ilgili kavram karikatürüne yer verilmiştir.

Şekil 3. Doğal Afetler Hakkındaki Kavram Karikatürü

Bu kavram karikatürü görüldüğü gibi ilköğretim Hayat Bilgisi kitaplarındaki “Doğal Afetler” konusunda bulunan deprem, orman yangını, sel, erozyon kavramlarının öğretimi için hazırlanmıştır.

Kavram Bulmacaları

İlköğretim hayat bilgisi dersinde kavramların öğretiminde kullanılabilecek tekniklerden bir diğeri de “Kavram Bulmacaları”dır. Bu yöntemi uygulayabilmek için öğretmen önce kavramların listesini belirlemelidir. Daha sonra bu kavramları, kavram bulmacası içine gizlemelidir. Kavramların gizlenmesinde soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru olmasına dikkat eder. Üst sınıflarda bu çapraz veya tersten hizalamalar şeklinde de olabilir (Alkan, 2010). Kavram bulmacalarının uygulanma sürecinde öğretmen bazı hususlara dikkat etmelidir. Bu hususları Dündar (2007) farklı yetenekteki öğrenciler bir araya getirilerek işbirlikli çalışmalarını sağlar. Bulmacada geçen kavramlarla ilgili bir ön testle öğrencilerin bilgi düzeylerini belirler.

Hayat Bilgisi dersi ilköğretim 1. Sınıf kitabında yer alan “Dün, Bugün, Yarın” temasından alınmış mevsimler konusu ile ilgili bir kavram bulmacası örneğine yer verilmiştir.

Ş	F	I	Ş	S	O	Ğ	U	K	Ç
E	K	A	R	G	L	İ	Ş	E	Y
M	E	H	Ü	S	I	C	A	K	A
Ş	L	P	Z	Ö	E	M	Ğ	A	Ğ
İ	D	J	G	Ü	N	E	Ş	R	M
Y	İ	Y	A	P	R	A	K	P	U
È	V	R	R	H	Y	B	L	U	R
C	E	Y	N	S	U	B	U	Z	K
D	N	Z	Ç	İ	Ç	E	K	I	V

Bulmacada yer alan kavramlar:

- Soğuk
- Kar
- Buz
- Eldiven
- Şemsiye
- Yaprak
- Yağmur
- Rüzgâr
- Çiçek
- Yeşil
- Sıcak
- Güneş
- Karpuz

Şekil 4. Mevsimler İle İlgili Kavram Bulmacası

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Kavramlar, çeşitli özellikleri ve sınıflandırmaları bulunan, insan zihninde çeşitli süreçlerden geçirilerek tasavvur edilen yapılardır. Buna göre kavramlar çok çeşitli olup, her alana has farklı ve hayata yönelik de olabilmektedir. İşte bu aşamada kavramların tanımlanıp, içselleştirilebilmesi ve kavram yanılğı ve karmaşalarından uzak bir biçimde doğru şekilde kazanılabilmesi oldukça önemli ve gereklidir. Çünkü her kavram insanın bireysel ve toplumsal yaşantı, deneyim ve fikirleri üzerinde etkili ve önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan her kavrama gereken önem verilmeli ve eğitimin tüm dalları üzerinde kavramlara gereken yer ayrılmalıdır (Tural, 2011).

İnsan hayatı için vazgeçilmez unsurlar olan kavramların öğretimi, kavram yanılğalarının oluşmaması için dikkat edilmesi ve üzerinde durulması gereken önemli bir husustur. İlköğretim 1,2 ve 3. sınıflarda okutulan ve dördüncü ve beşinci sınıflarda Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerine temel oluşturan Hayat Bilgisi dersi, Dündar’ın (2007) da belirttiği gibi zengin bir kavram içeriğine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

2005 Hayat Bilgisi programında yer alan; “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam”, “Dün, Bugün, Yarın” temaları adları altında yer alan üç sınıf düzeyinde de kazandırılması gereken kavramlar bulunmaktadır. Bilinçli ve çevreye duyarlı, doğayı tanıyan, koruyan, geliştiren, çevresiyle sağlıklı bir etkileşim, iletişim kurabilen bireyler yetiştirilmesinde ve bir üst kademedeki derslere temel oluşturulması açısından Hayat Bilgisi programında yer alan kavramların öğretilmesinin büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır.

Bu kavramların öğretilmesi sürecinde, kavram öğretim tekniklerinin kullanılmasıyla daha etkili sonuçlar elde edilebileceği anlaşılmaktadır. Kavram öğretiminde kullanılabilecek teknikler; kavram haritaları, kavram ağları, kavram karikatürleri ve kavram bulmacalarıdır. Kavram öğretiminde bu tekniklerin kullanılmasıyla öğrenme daha kolay ve etkili hale gelmekte, kavram yanlışları da en alt seviyeye inmektedir. Hazırlanması ve uygulanması kolay olan bu teknikler kavramları daha basit bir hale getirerek zihinde meydana gelebilecek karmaşıklığın da önüne geçmektedir. Malatyalı ve Yılmaz (2010) ‘da kavram öğretiminde ve kavram yanlışlarının giderilmesinde kavram haritası, tekniğinin en çok tercih edilen ve kullanılan tekniklerden birisi olduğunu belirtmiştir. Kavram ağları da öğretme sürecini daha eğlenceli bir hale getirdiği için öğrenmeyi de daha etkili kılmaktadır.

Dündar’ın (2007) da belirttiği gibi Hayat Bilgisi program ve kitaplarında yer alan kavramların çoğu fen ve teknoloji derslerinde de yer aldığından bu ders ve sınıf seviyelerinde de kavram karikatürlerinin kullanılması öğrenci motivasyonu ve öğrenme ortamının zenginleştirilmesi ve etkileşimin daha yoğun olduğu bir ortam oluşması açısından son derece önemlidir. Kavram karikatürleri, öğrencilerin derse olan dikkatlerini çekmekte, alternatif görüşleri görmelerini sağlamakta, onları tartışmaya yönlendirmekte, araştırarak ve sorgulayarak bilgiye ulaşmalarını sağlamaktadır. İnel (2012) de bu görüşü desteklemektedir. Ayrıca Altunkara (2013) yaptığı çalışmada kavram karikatürlerinin kavramsal anlamaya etkisini araştırmış ve geleneksel yönteme göre daha etkili olduğunu tespit etmiştir.

Kavram öğretiminde kullanılabilecek tekniklerden bir diğeri olan kavram bulmacaları da öğrenme ve öğretme sürecini daha eğlenceli bir hale gerecektir ve oyun yoluyla öğretim bilgilerin daha kalıcı hale gelmesini sağlayacaktır. Hayat Bilgisi dersinde kavram bulmacalarının kullanılmasının öğretmen kavram öğretimi çalışmalarına zenginlik katacağını belirten Dündar (2007) aynı zamanda kavram bulmacalarının rahat ve öğrencilerin zevk alabileceği bir etkinlik olduğunu da belirtmiştir.

Yapılan araştırmalardan da yola çıkılarak Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimin büyük önem taşıdığı ve kavram öğretiminde, kavram haritalarının, kavram ağlarının, kavram karikatürlerinin ve kavram bulmacalarının kullanılmasıyla öğrenmenin daha doğru ve anlamlı kılındığı, öğrenmenin ve hatırlamanın kolaylaştığı, kavram yanlışlarının ortadan kalktığı anlaşılmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre şu önerilerde bulunulabilir:

1. Hayat Bilgisi dersi kavram öğretiminde daha etkili ve kalıcı öğrenmelerin sağlanması için kavram haritaları, kavram ağları, kavram karikatürleri ve kavram bulmacalarının kullanılması önerilir.
2. Hayat Bilgisi dersi kavram öğretiminde kullanılabilecek teknikleri daha etkili hale getirmek için bilgisayar destekli programlar geliştirilerek bu programlardan yararlanılabilir. Bilgisayar programları öğrencilere ön bilgiler vermek ve konuyu

hatırlatmak amacıyla kullanılabilir. Aynı zamanda konunun öğrenilip öğrenilmediğinin değerlendirilmesinde ve oluşan kavram yanlışlarının giderilmesinde kullanılabilir ve geliştirilen bu bilgisayar programlarında kavram haritalarındaki boşlukları doldurma şeklinde oyun temelli bir öğretim ortamı oluşturulabilir.

3. Bu araştırma da kavram öğretiminde kullanılabilecek tekniklerden sadece kavram haritalarına, kavram ağlarına, kavram karikatürlerine ve kavram bulmacalarına yer verilmiştir. Başka araştırmalarda bu tekniklerin dışındaki kavram öğretim tekniklerine (Anlam çözümleme tabloları, tanılayıcı dallanmış ağaç ve yapılandırılmış grid vb.) de yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, G. ve Köse, S. (2011). Bilgisayar destekli kavram haritalarına uygun bir ders örneği: Dolaşım sistemleri. *E- Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), Denizli.
- Akkuş, Ç. (2013). *İlköğretim Birinci Sınıf Hayat Bilgisi Dersindeki Fen Kavramlarının Drama Yöntemiyle Öğretiminin Öğrenmedeki Başarı ve Kalıcılığa Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Alkan, G. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi.
- Altınyüzük, C. (2008). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilgisi Dersi Kimya Konularındaki Kavram Yanlışları*. Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Altunkara, S. (2013). *Ekoloji Konusunda Geliştirilen Kavram Karikatürlerinin Kavramsal Anlamaya Etkisinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi (1994). Hürriyet Yayınları, cilt:18, ss.281
- Aydoğdu, M. ve Kesercioğlu, T. (Edt.) (2005). *İlköğretimde Fen ve Teknoloji Öğretimi*. (ss.26-27) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakmak, V. ve Kalaycı, N. (2000). Kavram Haritalarının Öğretim Sürecinde Kullanılması. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2, 571-580.
- Çepni, S. (2014). *Fen ve Teknoloji Öğretimi*.(Editör: Salih ÇEPNİ) (11. Baskı). (ss.174). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Çolak, R. (2010). *Kavram Haritalarının Sosyal Bilgiler Eğitimi Çerçevesinde Tarihsel kavramların Öğretiminde Kullanılması: Kavram Haritası ile Yapılan Öğretim ile Tutum Başarı ve Kalıcılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi
- Çaycı, B. (2007). *Kavram Öğretiminde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkililiğinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi
- Demir, Y. (2008). *Kavram Yanlışlarının Belirlenmesinde Kavram Karikatürlerinin Kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Duban, N. ve Anagün, Ş. (2014). *Fen Bilimleri Öğretimi*. (ss.402) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dündar, H. (2007). *Kavram Analizi Stratejisinin Öğrencilerin Kavram Öğrenme Başarısı ve Hayat Bilgisi Dersine İlişkin Tutumlarına Etkisi*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Günhan, F. (2009). *Kavram Haritaları Öğretim Stratejisinin Öğrenci Başarısına Etkisi: Bir Meta Analiz Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Gürlek, M. (2002). *Ortaöğretim Biyoloji Öğretiminde Anlam Çözümleme Tabloları, Kavram Ağları ve Kavram Haritalarının Uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- İnel, D. (2012) *Kavram Karikatürleri Destekli Probleme Dayalı Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Algularına Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyonlarına ve Kavramsal Anlama Düzeylerine Etkileri*. Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kurudayıoğlu, M. Öztürk, Y. ve Şahin, Ç. (?). Türkçe Öğretiminde Kavram Haritalarının Kullanılması Üzerine Kuramsal Bir Çalışma. *Yıl, Dil, Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 13-34.

- Malatyalı, E. ve Yılmaz, K. (2010). Yapılandırmacı Öğrenme Sürecinde Kavramlar ve Önemi: Kavramların Pedagojik Açıdan İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(3), ss.320-332
- MEB (2009). *İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara.
- Pesen, C. (2007). Öğrencilerin Kesirlere İlgili Kavram Yanılgıları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 143 (32), ss.79-88.
- TDK (2014). Türk Dil Kurumu sözlüğü, 13 Aralık 2014 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Tural, A. (2011) *Sosyal Bilgilerde Yapılandırmacı Yaklaşımla Kavram Öğretimine Yönelik Model Geliştirme*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi
- Yılmaz, H. (2008). *İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kavram Haritalarının Kullanılmasının Başarıya Olan Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Konya.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose

It is aimed to present a theoretical research about the techniques that can be used in concept teaching and concept teaching in Primary Life Science lesson program 2005. In this regard, assessments were carried out under headings such as concept, concept learning, social studies and concept learning, concept teaching, concept errors, methods suitable for concept-based teaching, concept maps, concept networks, concept cartoons and concept puzzles.

Method

As a data collection tool, "document analysis", one of the qualitative research methods, was utilized in scope of present research.

Results

Data was obtained by analyzing resources on the research subject. Social studies subject aims at preparing individuals for life by adopting the most appropriate option in case of various issues they may face on a daily basis. Therefore, in order for an individual to properly identify and resolve issues in their lives, s/he needs to learn about certain concepts and effectively utilize them by transferring them into different situations. This study is significant in terms of creating awareness on the importance of concept-based teaching in scope of social studies and introducing methods that could be used in concept teaching. Inclusion of concepts while teaching social studies facilitates learning. While concept teaching occurs randomly in our environment, within family or other habitats, it is professed in a planned manner at school. This research thus elaborates on concept teaching in social studies, a subject that is effective in cognitive, emotional and social development of a child. To be able to incorporate concepts, included and targeted in social studies syllabus, into children; teachers are expected to master the concept teaching techniques and properly implement them. From this point of view, teachers, who are the practitioners of the syllabus designed to have students internalize the concepts, values and skills in scope of social studies, are supposed to be knowledgeable in concept teaching methods.

Following is an example of a concept map featured in section entitled "Yesterday, Today, and Tomorrow" in Primary School 2nd Grade Social Studies Textbook:

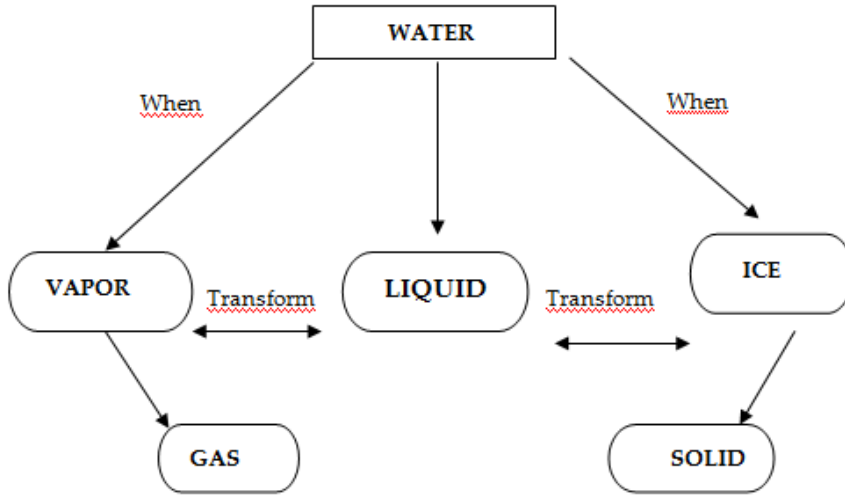
Conclusion

Based on the findings of the research, it is advised that concept maps, concept networks, concept cartoons and concept puzzles should be used in concept teaching in scope of social studies so as to attain rather effective and permanent learning. Computer software may be developed and utilized to increase efficiency of methods suitable for teaching concepts in social studies. A game-based learning environment may be maintained through these newly developed computer software featuring say gap-filling games for concept maps.

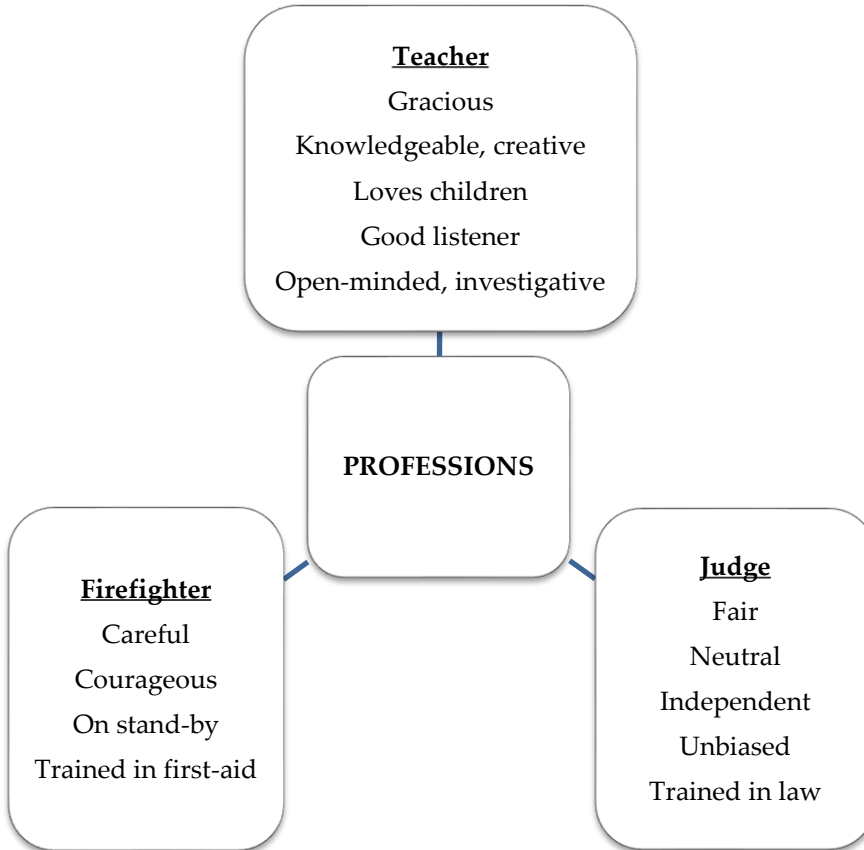
There are targeted concepts for all three grades under the themes of "My Excitement at School", "My unique home" and "Yesterday, Today and Tomorrow" in scope of the Social Studies syllabus. It is understood that teaching these concepts within the Social Studies syllabus is crucial in forming a basis for higher grades and in raising individuals who are conscious and sensitive towards environment; are aware and protective of and improving nature; can engage in a proper interaction and communication with their community. It is deduced that better results may be attained by making use of concept teaching methods such

as concept maps, concept networks, concept cartoons and concept puzzles during the process of concept-based teaching. Thanks to these techniques used in concept teaching, learning becomes easier and more efficient while concept errors are minimized. These easy to organize and use methods simplify concepts thus prevent complications that may emerge in mind. Literature review (Malatyali and Yilmaz, 2010; Kurudayıoğlu, Öztürk and Şahin, ?) shows that concept maps are one of the most preferred and applied technique in concept teaching and tackling concept errors and that concept maps for basic concepts and concept networks render learning rather effective by making teaching process enjoyable. Dündar (2007) and İnel (2012) state that use of concept cartoons enhance student motivation and enrich learning environment in all grades. Moreover, Altunkara (2013) analyzed the effect of concept cartoons on conceptual perception and concluded that it is more effective compared to traditional method. Concept puzzles, another method suitable for concept-based teaching, will make teaching process more enjoyable and perpetuate knowledge by means of games. Claiming that concept puzzles will add richness into concept teaching activities, Dündar (2007) said concept puzzles are at the same time handy and entertaining for students. It is gathered from previous studies that concept teaching is crucial in social studies and that learning becomes more meaningful, easier to comprehend and recollect thanks to use of concept teaching methods such as concept maps, concept networks, concept cartoons and concept puzzles in concept-based teaching while concept errors are tackled.

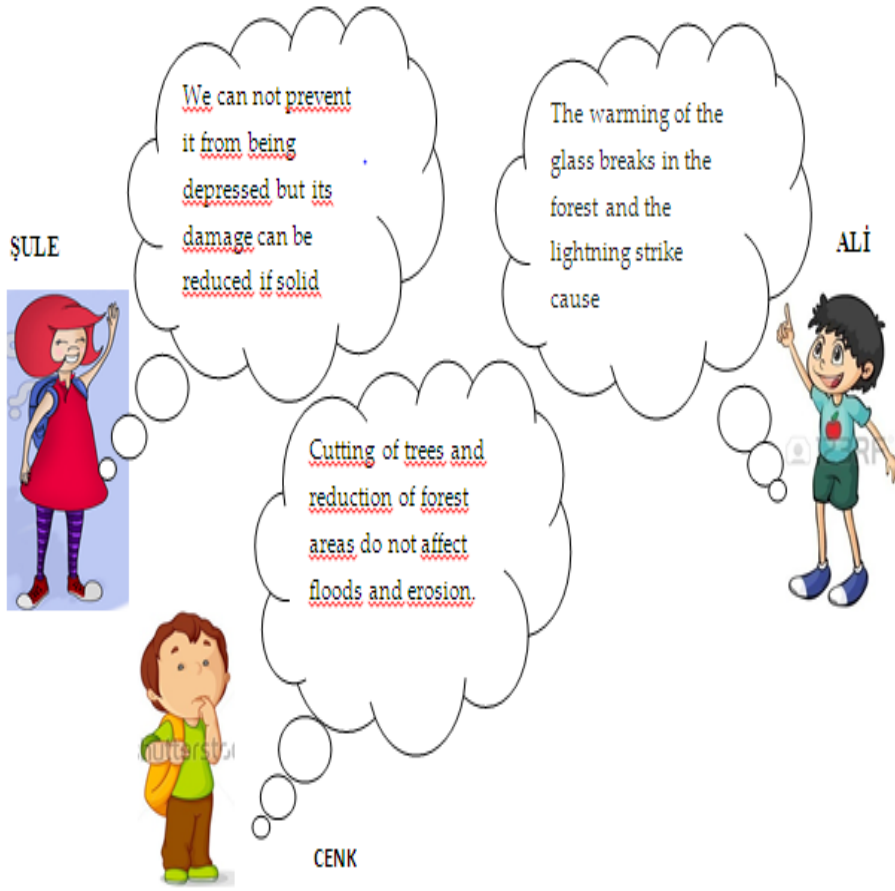
Ekler:

A concept network on professions appeared under the title of “My unique home” within in Primary School 2nd Grade Social Studies Textbook:

Following is the illustration of a concept map on natural disasters as featured in section entitled “Yesterday, Today, and Tomorrow” in Primary School 1st Grade Social Studies Textbook:

A concept puzzle on seasons was included in section entitled “Yesterday, Today, and Tomorrow” in Primary School 1st Grade Social Studies Textbook:

U	F	I	Ş	S	O	Ğ	U	K	Ç
M	K	A	R	G	N	E	E	R	G
B	E	H	Ü	S	I	C	A	K	A
R	L	P	Z	Ö	E	M	Ğ	A	Ğ
E	D	J	S	U	N	E	Ş	R	M
L	İ	Y	A	P	R	A	K	P	U
L	V	R	R	H	Y	B	L	U	R
A	E	Y	N	S	U	B	U	Z	K
D	N	Z	Ç	İ	Ç	E	K	I	V

Concepts in crossword puzzle:

- Cold
- Snow
- Ice
- Gloves
- Umbrella
- Leaf
- Rain
- Wind
- Flower
- Green
- Hot
- Sun
- Watermelon